

ba de Meia etc., 1956), *lanés* són quasi el mateix pel costat meridional del Cadí, Pedraforca i Serres de Moixeró, i allà més aviat són les amples faixes atapeïdes de matissar i rocs que formen escalons entre un pany de cingles i el pany de més amunt (Bagà, Alt Bastareny, Gresolet etc., 1935, 1936, 1964).¹ Pel Pallars occidental i Alta Ribagorçana *llanar* o *llana(r)s* resta viu: «de junça se n'hi fa molta en aquests *lanás*» i «aquests *lanás* ara ja no es treballen» m'ensenyaven damunt la Vileta d'Eroles (1957); i el mot s'hi ha anat convertint en un sinònim de terres ermes, en concurrència amb els *ermassos*, amb contaminació natural entre els dos mots, que ens pot explicar, no solament el que *-er* de *llaner* s'hi hagi tornat *-às*, sinó la *e* que en alguns llocs hi apareix en la primera síl·laba: a Cires (cap al P. de Suert) em definien un *llenàs* com «un erm» («en diuen lo Camparrot perquè tot és un *llenàs*»), a Montanui a una partida així li ha quedat el nom d'*Es Llenassos* (1957), un tros de *llanisso* és «un terreny inculte, sense valor (per les seves condicions adverses)» a Benasc (1965).

En llengua d'oc, encara que se sol donar per sobretant que *lan(d)a* designa la mateixa mena de paratge que el fr. *lande* («galloromanisch fast durchgehends heide, von --- unkraut bewachsenes land» pretén a la lleugera Wartburg), l'estudi detingut dels fets documentats enguany, i antany, mostra considerable diferència. Enlloc el mot en terres d'Oc no està tan ben representat com en el domini gascó, i allà (com ja es veu per les tres dades trobadoresques supra) prou designa una terra plana, però no pas erma ni garrigosa.

A l'Aran la *Lana* de Lés, tan conspícua, no és cap garriga ni *lande*, sinó una plana fèrtil, d'hortos, prats etc.; i això es va ratificant cap a l'Oest al llarg de totes les valls pirinenques: altrament ja amb documentació antiga, amb plena força apel·lativa: «despuix --- la Peyrousa entró la *lana* dicta la Peyrousa e entró a la *lana* de Miramont», doc. de 1542 de la dreta de la Garona, a la rodalia de Sent Gaudens, «per lou camin de las Lidanies, dret a la *Lane* de dejous, et estant en la dite *lane* ---», doc. de 1527, *ibid.* (Mondon, *La Grande Charte de St. Gaudens*, pp. 146, 205). Que una d'elles fos pedregosa —*peyrousa*— no indica que aquesta ni les altres no fossin cultivades, i que hi desfilés la processó de les lledànies o lletànies per salvar de la cuca o de la pedregada més aviat indica conreus.

Coserans *lano* «plaine plus ou moins grande», Banheres de Bigorra «plaine», Barossa *lana* (= *lande*), Cautarés *lane* «non péjoratif: terrain plat, uni, dans les vallées», Vall d'Aspa *lano* «campagne» (FEW, 158b23-7);² prop de Tarbe, la *lane* d'Adè, renomada *La Lane Mourine*, segons Bourdette i Camelat (*Beline*, 74), perquè els bigordans hi vengeren i feren mança de moros en un combat de l'a. 732. També en el Bearn tenim aquesta mena de significat i la mateixa evolució netament autòctona de *no* en *-n-*, amb la gran vitalitat que demostren els molts derivats: *lanè*, *lanade*, *lanuch*, *lanete*, *enlanà*, *enlanade*.

L'àrea del mot en llengua d'oc, com mostra la topo-

nímia i les dades documentals i patueses, és cosa sobretot del gascó i també del llemosí, llgd. occidental, alvernès i delphinès. Hi ha una vella dada documental del Roergue, que no il·lustra gaire sobre el significat: «laisset so quez avia en la *landa* daus lo riu», c. 1180 (Brunel, *Anc. Chartes*, 181.42). El nom de lloc *Salana* (molt repetit a la Vall d'Aran, amb article *IPSA*) es repeteix en el Comenge, ja documentat en un doc. de c. 1200 (Brunel, 348.16), *Lannemezán* MEDIANA vila important de Bigorra; però els reculls documentals de Luchaire i Millardet (cites a les pp. 320-1) en donen una massa de testimonis toponímics (*Lannefranque*, *Laneplan*, *Lannemenban*, *Lannelonque*, A. et P. de *La lane* etc.).

El nom de la gran regió i departament de les Landes, ni és cosa moderna ni té en el país aquest nom afrancesat, car abunden les mencions antigues del *Pays de las Lanes* i del *Seneschal des Lannes* (Millardet, pp. 124, 176, 220) i el gentilici popular és *lanusquet* (*TdF*, Cénac-M.). Tirant cap al Nord i Nord-est dels Pirineus gascons el mot presenta accs. intermèdies entre la gascona i la francesa: Gers *lano* «friche», Perigort *lan* m. «parage», alvernès *lando* (Ytrac, Nabinals; Ambert «rive sablonneuse»), St. Alban (Lozère) «pays marécageux et plat», St. Pierreville (Ardèche) «lande», Bas-Champsaur «terre inculte, les coins des champs» (Lallé). No hi ha doncs res o ben poc ni a Provença ni en el Llenguadoc propi. En total l'àrea dona la impressió d'un mot gàl·lic en el sentit de cèltic de Gàl·lia, no pas sorotàptic ni cosa afí, car si arriba a penetrar a Lombardia en textos antics (i fins l'usa Dante a la *Comèdia*), resta estrany essencialment al domini italià i reto-romànic, i és absurd suposar que *landa* vagi passar des del «castellà antic» al basc, com diu Wartburg frívolament, quan és evident que no ha estat mai castellà i que en el dialecte d'Àlaba és, a la inversa, una romanalla basca.

D'altra banda en basc sí que és un mot arrelat i antic (la *nd* conservada ja prova que no és una propagació bearnesa). Ara bé allí el significat també s'aparta netament del francès, dista molt menys del sentit bastant neutre del cèltic insular, i coincideix molt bé amb el gascó. *Landa* hi apareix des de les més antigues obres literàries, ja en Leizarraga (*Luc*. xv, § 25) i està comprovat en massa per la toponímia (*Landazuri*, *Landa-buru* etc.).

Hugo Schuchardt el definia com a 'camp conreat', Bonaparte concretava que a l'Aezkoa és «campagne, champs», a Zaraitze «champs près d'un village» (*BSVAP* xiv, 7.111, 7.112), Dom. Agirre escrivia *landa lau luzean* «por el campo llano y largo» (*Auñemendiko Lorea* i, 70.1), i del basc va passar als parlars castellans d'Àlaba i de Bilbao *landa* «pradera, campo» (Arriaga, *Revoladas de un Chimbo*, gloss., s. v.); quan torna el Fill Pròdig diu Leizarraga que el seu germà gran era *landán* 'en el camp'. S'impressiona Schuchardt per aquest allunyament semàntic del francès fins al punt de deduir-ne que en el basc el mot només casualment coincidiria amb el francès i cèltic i fóra un derivat del llatínisme basc *landatu* 'plantar' PLANTA-